

Світлана Сторчеус
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси

ТЕМАТИЧНІ ДОМІНАНТИ АФРО-АМЕРИКАНСЬКОГО ДЕТЕКТИВУ УОЛТЕРА МОСЛІ

Еволюція афро-американської детективної літератури тісно пов'язана із ідейно-естетичними, культурно-історичними, соціально-політичними перетвореннями в американському суспільстві. Встановлення мультикультурної парадигми сприяло зростанню зацікавленості у дослідженні самобутніх культур представників різних національних меншин та етнічних груп, їхніх традицій, переконань та ідейно-ціннісних пріоритетів. Тривале домінування культури «білих» спричинило загострення етно-расових проблем та актуалізацію гетерогенних тенденцій в американській культурі. Афро-американський детектив став віддзеркаленням гіркого досвіду чорношкірого населення в боротьбі за свої права та переконання.

Протистояння доктрині монолітності американського суспільства, за якої можливим був розвиток лише культурної мімікрії, а не самодостатніх етнічних або національних культур, знаходить своє відображення у популярній літературі, провідне місце в системі жанрів якої займає детектив, позаяк саме вона розрахована на широку аудиторію та має відповідати сподіванням читачів, репрезентуючи важливі для них колізії та проблеми. Найвидатніші письменники-детективісти афро-американського походження, Рудольф Фішер (1897-1934), Честер Хаймз (1909–1984), Джон Болл (1911–1988), Уолтер Мослі (1952), вирішують головне завдання детективної літератури – ідентифікація злочинця та визначення його покарання, у контексті висвітлення проблем расової дискримінації, соціальної нерівності, міжрасових відносин, упередженого ставлення, що засвідчує існування міжкультурних протиріч та неспроможність гомогенної моделі національної ідеології до забезпечення інтересів представників різних національностей в поліетнічній Америці.

Значний вплив на розвиток афро-американського детективу має творчість Уолтера Мослі, відомого автора детективних романів, борника за права чорних американців, суспільного діяча, публіциста, володаря багаточисельних винагород, серед яких Shamus Award, John Creasey Memorial Award, Anisfield-Wolf Award, PEN American Center's Lifetime Achievement Award. Його творчість є предметом дослідження багатьох літературознавців, Бернарда В. Белла [1], Кетлін Грегорі Кляйн [2], Стівена Найта [3], Ендрю Пеппера [5], Августіна Торреса [6], Чарльза Е. Уілсона Мл. [7], які акцентують увагу не стільки на особливостях структурно-композиційної побудови творів, скільки на їхній соціальній значущості та важливості питань національної ідентичності, самобутності афро-американців, які є провідними у романах У. Мослі. Тематичні домінанти афро-американських детективних романів визначаються реаліями життя чорного населення, його прагненням до ідентифікації та самовираження, зверненням до власного культурного набутку та національної традиції. Аналіз сюжетно-фабульної побудови детективних романів У. Мослі сприяє кращому розумінню суспільно-політичних процесів в Америці ХХ століття та дає змогу читачам ознайомитися із справжнім життям афро-американців, їхніми поєваїрваннями, прагненням осмислити

свою культурну спадщину, відстояти право на вільних вибір та самореалізацію.

Проблема міжрасових відносин, яка виникає на ґрунті расової дискримінації та обумовлюється упередженим ставленням до чорношкірого населення, є однією із визначальних тем в афро-американському детективі У. Мослі. Автор підкреслює важливість витоків цієї проблеми, необхідність звернення до минулого, без знання якого не можливо осмислити причини виникнення міжрасових конфліктів та прагнення представників євро-американської групи до повної асиміляції етно-расових меншин в американському суспільстві.

Тема насилля та ворожнечі розкривається у творчості письменника не лише в контексті проблеми расової дискримінації, але й в ракурсі двох війн – Другої світової війни та війни у В'єтнамі, де в моменти найбільшої небезпеки колір шкіри, віросповідання, політичні переконання втрачали своє апріорне значення. Конотація бінарної опозиції «чорний солдат – білий солдат», яка ґрунтується на асоціативних зв'язках, сформованих національною ідеологією та соціо-культурною реальністю, не відповідає загально прийнятим уявленням, оскільки білий солдат виявляється боягузом, зрадником, який зацікавлений у власному збагаченні більше, ніж у відстоювання інтересів своєї країни, в той час як чорний солдат є вмілим бійцем, який здатен переосмислити свої моральні цінності та переконання (наприклад, один із героїв двох останніх романів У. Мослі «Cinnamon Kiss» та «Blonde Faith» – Крісмес Блек).

Проблема соціальної нерівності є однією із провідних тем в романах У. Мослі та певною мірою ототожнюється із проблемою нерівності за кольором шкіри: «Бути бідним та бути чорним в Америці не було одним й тим самим, проте було багато спільних рис, характерних як для всіх чорних людей, так і бідних громадян будь-якого кольору шкіри» [4, с. 185]. Необхідність пристосовуватися, нехтувати своїми переконаннями, невизначеність становища бідних людей корелюється із культурною адаптацією, нівелюванням етно-національних витоків та здобутків афро-американців, їхньою незахищеністю та залежністю від певного історичного контексту.

Тематичні домінанти афро-американського детективу У. Мослі визначаються концептуальною семантикою детективного наративу,

яка має складну ієрархічну структуру організації. Інтегральною ознакою афро-американських детективних романів є використання фольклору чорних американців, провідних тем та мотивів, характерних для афро-американської літературної традиції.

Література

1. Bell B. W. *The Contemporary African American Novel*. – University of Massachusetts Press, 2004. – 490 p.
2. Klein K. G. *Diversity and Detective Fiction*. – Popular Press 1, 1999. – 262 p.
3. Knight S. *Crime Fiction 1800-2000: Detection, Death, Diversity*. – N.Y.: Palgrave Macmillan, 2004. – 240 p.
4. Mosley W. *Blonde Faith*. – New York: Grand Central Publishing, 2008. – 320 p.
5. Pepper A. *The Contemporary American Crime Novel: Race, Ethnicity, Gender, Class*. – Edinburg: Edinburg University Press, 2000. – 186 p.
6. Torres A. R. *Walter Mosley's Detective Novels: the creation of a black subjectivity*. – Universitat de Valencia, 2008. – 251 p.
7. Wilson C. E. Jr. *Walter Mosley: A Critical Companion*. – Westport: Greenwood Press, 2003. – 235 p.